

BEDİA AKARSU

FELSEFE, EĞİTİM VE TOPLUM ÜZERİNE

Söyleşi: **Mukadder Özgeç**

Remzi Kitabevi

MUKADDER ÖZGEÇ Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. Mimarlık mesleğinin yanında yazınla da uğraşmaktadır. *Sözcükler, Kitap-lık, Türk Dili Dergisi, Adam Öykü, Adam Sanat, Eşik Cini, Düünden Bugünden Edebiyat* gibi birçok yazın dergisinde öyküler ve romanlar üzerine inceleme, eleştiri yazıları yayımlandı. Tahsin Yücel'in sunuş yazılarını, *İnsan Yazdığı Şeydir* adlı kitapta topladı.

BEDİA AKARSU

Felsefe, Eğitim ve Toplum Üzerine

Söyleşi: Mukadder Özgeç

Remzi Kitabevi

BEDİA AKARSU / *Söyleşi*: Mukadder Özgeç

© Remzi Kitabevi 2014

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Danışman: Önay Sözer

Editör: Ceyhan Usanmaz

Kapak: Emrah Apaydın

ISBN 978-975-14-1610-0

BİRİNCİ BASIM: Mart 2014

Kitabın bu basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 10648

“Öğrenciler, ders çalışmayın, kitap okuyun!”

İçindekiler

<i>Önay Sözer'in Sunuşu</i>	9
<i>Önsöz</i>	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
Kuramsal.....	17
İKİNCİ BÖLÜM	
Yaşamöyküsü	45
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Üniversite Çevresi ve Avrupalı Hocalar	91
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Meslektaşlar	111
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Yazar ve Sanatçılar.....	125
ALTINCI BÖLÜM	
Politika	147
YEDİNCİ BÖLÜM	
Dil, Sanat... ..	175
<i>Dizin</i>	209

Önay Sözer'in Sunuşu

Üniversitede 60'lı yıllardan başlayarak ilkin yol göstericim, sonra meslektaşım olan Profesör Bedia Akarsu, bir gün bize: “Söyleyeceğim çok şey var!” dedi; biz onu dinlemeye koyulunca bu kitap ortaya çıktı. Bu konuşma kayıtlarının 25 yıl aynı çatı altında kendisiyle birlikte çalışma onuruna eriştiğim Akarsu'nun parlak kişiliğini, Mukadder Özgeç'in değerli çalışması sayesinde, sadık bir biçimde yansıttığını düşünüyorum. Her şeyden önce bu kişiliğin çokyönlülüğüne işaret etmem gerekir. Kendisinin Immanuel Kant, Wilhelm von Humboldt, Max Scheler gibi filozofların felsefelerinde ortaya çıkardığı sorunlar üzerine Joachim Ritter, Hans Georg Gadamer'le tartışma fırsatını bulduktan sonra kaleme aldığı özgün kitaplar ortadadır.

Prof. Akarsu'nun her zaman, ilk elden ilgilenmediği konularda da tartışmaya tüm anlayışıyla açık olduğunu sık sık gördüm. Politikaya atılmadan, kendi bağımsız politik tutumu çerçevesinde düşünce özgürlüğünü ve insanın etik değerini savundu. Bunu da akademik çevre içinde uğradığı hayal kırıklıklarına dürüst ve doğrucu tutumuyla göğüs gerip direnerek yaptı. Kuşkusuz kendisiyle kayıtsız şartsız paylaştığım görüş; Türk dilinin bir felsefe dili haline getirilebileceği ve bunun için tam bir gizilgüce sahip olduğu, bu gücü ortaya çıkarabilmemiz için de bundan böyle çok çalışmamız gerektiğidir. Bu açıdan 13. baskısında olan *Felsefe Terimleri Sözlüğü* çekirdek bir yapıttır.

Akarsu, çalışmalarımızın bitmesine yakın bir görüşmemizde şöyle dedi: “Söyleyeceklerim bitmedi, daha çok şey var.” Ben de buna inanıyorum. Ondan bir şeyler öğrenmek üzere gelen ziyaretçilerinin çoğalması bu konuda bir işarettir.

10

Bu kitap okunduktan sonra onun çalışmalarına olan ilginin daha da artacağını düşünmek istiyorum.

Önsöz

2010 yılının 13 Aralık gecesine değin Bedia Akarsu adı benim için *Felsefe Terimleri Sözlüğü*'nün üçüncü sayfasındaki bir addı yalnızca. Türk Dil Kurumu'nun (TDK) o vazgeçilmezlerinden biri olan bu sözlükten sıklıkla yararlanmama karşın, Bedia Hanım'ın bu işi tek başına kotarmış olmasının olağanüstülüğünü düşünmemiştim doğrusu. Nice yapıtların yanı başımızdan sessizce geçip gitmesi gibi, belki Bedia Akarsu da yalnızca bir ad olarak kalmayı sürdürecekti benim dünyamda. O 13 Aralık gecesini Önay Sözer ve sevgili dostumuz fotoğrafçı Şükran Sabanuç'la bizde toplanmıştık. Önay bir ara Bedia Hanım'dan söz etti, onunla uzun bir söyleşi yapmayı düşünüyordu. Ben de eğer isterse yarım edebileceğimi söyledim. Vereceği, benim de yapabileceğim ne iş olursa yaparım gibi geliyordu bana. İşte böyle başladı Bedia Hanım'la saatler, günler, hatta aylar süren konuşmalar.

Önce Önay'la birlikte gittik Bedia Hanım'a. Ben daha çok yazınla uğraşmış, felsefeye ise yazının sınırları içinde dolaylı olarak yaklaşabilmişim. Bu söyleşide bana düşen iş belliydi az çok. Bu yüzden gönlüm rahattı, ne biliyorsam oydu işte. Önay, Bedia Hanım'a bir gidişimizde, bir öğrenci tedirginliği duyduğunu dile getirmişti de şaşırmıştım, çünkü ben bayağı rahattım. Ama Bedia Hanım'ı yavaş yavaş tanımak, onun yıllar boyu bin bir emekle ve düşünceyle oluşturduğu kendi yontusuna, bir yapıta yaklaşmanın verdiği hazla yaklaşmak Önay'ın duyduğu özenli tedirginli-

gi çok çabuk bana da geçirdi. Bir yandan onu okuyor, bir yandan sorular hazırlıyordum ama bunları yaparken de bir “iş” gibi değil, içtenliğimi kollayarak sürdürmek istiyordum aramızdaki ilişkiyi. Sanırım epeyce başardım da. Çok güzel bir bağ kuruldu aramızda.

Önay, sık sık İtalya’ya gidiyordu ama Türkiye’ye döner dönmez birlikte Bedia Hanım’ı ziyaret ediyorduk. Kimi kez Önay, hazırladığı soruları bana İtalya’dan gönderiyor, böylece bu söyleşinin kopmaması için çabaıyorduk. Öyle de oldu, Bedia Hanım’la ilişki hiç kopmadı, diyebilirim. Başta yalnızca yardım etmek düşüncesiyle yola çıkmışken işin içinde doğrudan yer almış oldum. Çoğu konuşmayı tek başıma kaydedip bütün dikkatimi onun anlattıklarına veriyor, içlerinden sorular üretmeye, derinleştirmeye çalışıyordum konuyu. Ve ilk kez yapıyordum böyle bir işi.

Darüşşafaka’da küçük bir konutta yaşıyor Bedia Hanım. Önay’la ya da yalnız gittiğimde bu yapıda sürdürüyorduk söyleşimizi. “Darüşşafaka Rezidans” olarak adlandırılan yapının girişinden asansörle üçüncü kata çıkıp onun 301 numaralı konutuna girer girmez, içinden geçtiğimiz bu yabancılıkları belleğimizden geçici bir süre için silen nesneler karşılıyordu bizi: Bedia Hanım’ın seramik sanatçısı ablası Mediha Akarsu’nun yaptığı seramik bir sehpa, sehpanın üzerinde klasik müzik CD’leri, duvarda Atatürk resimleri, eniştesi ressam Sami Yetik’in portresi ve incecik porselelen fincanlarda içtiğimiz kahveler hep onun yaşantısının, ilgilerinin küçük izlerini duyuruyordu bize.

Bedia Hanım yaşının çok üstünde bir güçle anlatıyordu saatlerce. Yoruluyordu, bunu görüyordum. Ve, “Yoruldunuz mu?” diye her soruşumuzda, “Beni böyle şeyler değil, boş oturmak yoruyor,” yanıtını alıyorduk. Bütün bir yaşam boyu okumuş ve yazmış bir bilim insanı için nasıl da içtenlikli bir yanıtı bu. Çoğunlukla kahvelerimizi hazırlayıp öyle başlıyorduk konuşmaya. Kimi kez

küçük kurabiyeler de koyuyorduk masaya. Bedia Hanım anlatmaya başlayınca kahvesi fincanda içilmemiş bekliyor, elinde genellikle portakallı bir küçük kurabiye konuşma boyunca hiç ısırılmadan kalveriyordu. Yaptığı her şeye yüzde yüz kendini veren bir çocuk gibi yoğunlaşıyordu anılarına, geçmişine. Bu yoğunlaşması bile başlı başına büyülüyciydi; Nâzım'ın "yüzde yüz yaşamak" deyişini anımsıyordum.

Stefan Zweig, "Bütün yaşlı insanlar gibi o da gençlik dönemini büyük bir nesnellikle görebiliyordu," diyordu, gençliğinde Goethe'yi tanımış bayan Demelius için. Bedia Hanım da bir yandan anımsamaya çabalayıp bir yandan anlatırken kendi nesnellğine kendi şaşıırıyordu sanki. Kimi kez her şeyi olduğu gibi görüyor olmaktan ürküp ertesi gün, "Öyle yazmayalım onları, gerek yok," dediğı oluyordu.

Hemen hemen her hafta bir kez görüştük. Ben onu giderek sevdim, o da beni sevdi sanıyorum ki. Kimi kez, "Siz" demekten vazgeçti. Kimi kez bana kızgınlığını gizlemeye bile gerek duymadığı oldu. Ben de ezik bir çocuk gibi sessizce geçıştirdim böyle anları. En çok sözünü kesmeme kızıyor, "Yapmayın böyle, unutuyorum, sonra sorun!" diyordu. Bense özengen ve coşkulu, hep bir şeyler eksik kalacak telaşı içindeydim. Kendi eksikliğimden belki...

Kuşkusuz çok şanslıydım. Cumhuriyet'le yaşıt, devrimleri yaymayı, uygulamayı yaşam boyu ilke edinmiş, ülkesini, halkını seven bir aydınla saatler geçiriyor, onun 92 yıllık yaşamından örnekler çıkarmaya çalışıp biraz da kendimi, yapabileceğim ama er-telediğim nice şeyi bir kez daha düşünüyordum böylece. İki yıldan uzun sürdü görüşmelerimiz. Bir ara Bedia Hanım, "Gece yat-tığımda hep neler anlattığımı, neleri anlatabileceğimi düşünüyorum ve bu düşünce yoğunluğu beni çok yoruyor," deyince telaşa kapıldığımız oldu ama o da istiyordu bu çalışmanın bir an önce sonuçlanmasını.

Anlattığı çoğu şeyi bir biçimde Cumhuriyet'in değerlerine, kazanımlarına bağlıyor, felsefesal konulardan ya da anlaşılması güç bir kuramdan söz etmeye başladığında bile onu çoğumuzun anlayacağı bir gündelik olayla ilişkilendirip karşındakine anlamanın hazzını tattırıyor. Böylece onu hiç kopmadan dinleyebiliyor, eşiti gibi duyuyordum kendimi. Yazın söz konusu olduğunda daha bir istekle doluyor, örneğin, o gün Ataç'ı konuşacaksa hazırlanıp gidiyordum yanına. Bir başka gün Berke Vardar, Tahsin Yücel, sonra Akşit Göktürk... Yıllardır anlamaya, dillerini dilime yerleştirmeye çalıştığım bu büyük adları Bedia Hanım'la konuşmanın, nasıl önemli kişiler olduklarını bir kez de ondan dinlemenin ayrıcalığının ayırıcılığına ayırdında oldum hep.

Felsefeyle ilgili konuları, üniversite çevresini, aynı alanın iki değerli kişisi olarak Önay Sözer'le konuştular. Heyecanlı, dostça konuşmalardı bunlar. Ben daha çok yazınla, yazar ve ozanlarla ilgili konularda etkin olabildim.

Yalnızca ekinsel ilişki düzeyinde kalmadı bu görüşmeler. Bedia Hanım'dan bilinçle seçilmiş yalnızlığın nasıl onurla korunması gerektiğini, ne olursa olsun güçlü kalmaya çabalamanın, dik durmanın esas olduğunu bir kez daha öğrendim. Öğrenme tutkusunu ve çalışma ile tutarlı bir kişiliğin birbirini çoğaltan ilişkisi, onun 92 yıllık bedeninde ve sesinde somutlandı benim için.

Bir gün, "Günlük tutar mıydınız?" diye sormuştum; ne mektup yazdığını ne de günlük tuttuğunu üzüntüyle belirtti; "Kendime ilişkin bir şey pek yazmadım nedense," dedi. Ama küçük bir anı-sını anlattı. Yıllar önce Paris'te bir öğlen, bir yerde tek başına bir kadeh şarap içip çantasındaki küçük deftere Goethe'nin dizele-rinin etkisiyle birkaç şey yazmış. Yıllar sonra karşısına çıkmış bu not ve çok hoşlanmış. "Tek başınayım ama yalnız değilim, hep-i-niz içimdesiniz," gibi sözler... İşte tam da Bedia Hanım'ı yansıtan sözler bunlar. Kendi çabasıyla oluşturduğu düşünsel evreni öy-

le kalabalıktı ki yalnızlık duymuyordu orada, bunu görüyordum. Ataç, “seçilmiş kızım” dermiş Bedia Hanım’a, bence onun yaşamı da seçilmiş bir yaşam olmuş hep; rastlantılara, çoğunluğun içine düştüğü gündelik yaşantının akışına bırakılmamış, özenle kurulmuş, seçilmiş bir yaşam.

Bir şey daha var ki belki bütünüyle benimle ilgili, ama gene de aktarmak isterim. Ses kayıtlarını ben çözdüm; böylece ilk kez bir başkasıyla uzun uzun konuşmalarımı yeniden ve yeniden dinlemek durumunda kaldım. Bir ilişkiyi nasıl sürdürdüğümü/zü izledim. Gerçekten de bu deneyim tam bir yüzleşme oldu benim için ve bu yüzleşme aynaya bakmaktan bile çok daha zor bir iş gibi geldi bana. Kendi sesimde zayıflıklarımı, onları kapatma çabalarımı, ama kapatmanın nasıl da olanaksız olduğunu, sıkıldığımı, coştüğümü, heyecanlandığımı anları, bir de çocuk yanımlı gördüm. Bildiğim konularda konuşma sırasının bana gelmesini nasıl beklediğimi duydum kulaklarımla. Bir sonraki görüşmede yapmayacağım küçük şeyler için kararlar aldım, kimi kez uygulayabildim, kimi kez başarısız olup kızdım kendime. Konuşmanın gerçekten de iki kişilik olduğunu anladım iyice. Karşımızdakiyle ortak bir edimde bulunuyorduk konuşurken ve aslında birbirimizi yönetiyorduk da. İşte bu açıdan da bütün bu deneyim benim için çok ilginçti.

Söyleşimiz artık sonlanmak üzereyken Türkiye yepyeni, aydınlık bir döneme girdi, hiç umulmadık bir anda Gezi Parkı eylemleri toplumun büyük bir çoğunluğundan destek gördü. Söyleşiyi yayına hazırlarken yeniden gözden geçirdiğimde, Bedia Hanım’ın gençlerden ve halktan umudunu hiç kesmediğini, esenlikli bir dönüşüm yaşanacağından emin olduğunu dile getirdiğini anımsadım.

Son bir dilek: Jakobson, söyleşi için, “bir konudan öbürüne kolayca geçer,” diyor. Eğer bu söyleşide tam bir dizge kurulama-

mışsa, okuru zorlayan bir dağınıklık varsa anlatıcıyı değil kendimi neden göstermek isterim ve Jakobson'ın belirlemesine sığınarak hoş görülmeyi dilerim.

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuramsal

Türk halkından umudunu hiçbir zaman kesmeyen,
Atatürk ilkelerine yüzde yüz bağlı biri o. Yaşamını
felsefeyle ayrılmaz bir biçimde iç içe geçirmiş,
Cumhuriyet'le yaşıt bir Türk aydını.

75 yıldır elinde kalemle düşünen Bedia Akarsu
bu kez yazmadan anlatıyor. Anlatırken de kendini
ortaya koymaktan çok onu oluşturan koşullara,
döneme vurgu yapıyor.

Bedia Akarsu bu söyleşinin sonunda “Aydınlanma
başlayınca durmaz, ilerler” anlayışıyla Gezi Parkı
eylemlerinden duyduğu coşkuyu dile getiriyor,
“Türkiye’de ilerleme dursaydı gençler böyle bütün
canlılıklarıyla, değiştirmek isteğiyle ortaya
çıkabilirler miydi?” diyor.

Cumhuriyet’in kurulduğu yıllardaki bir genç insanın
yetişim öyküsünü okurken üniversitelerin iyileştirilme
çabalarını, toplumdaki Batılılaşma isteğini, tiyatrodaki,
sinemadaki büyük adımları, içerden yaşamış bir
tanıktan dinleyeceğiz ve belki de en önemlisi,
felsefeyi biraz daha seveceğiz.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1610-0

9 789751 416100

₺ 15,00